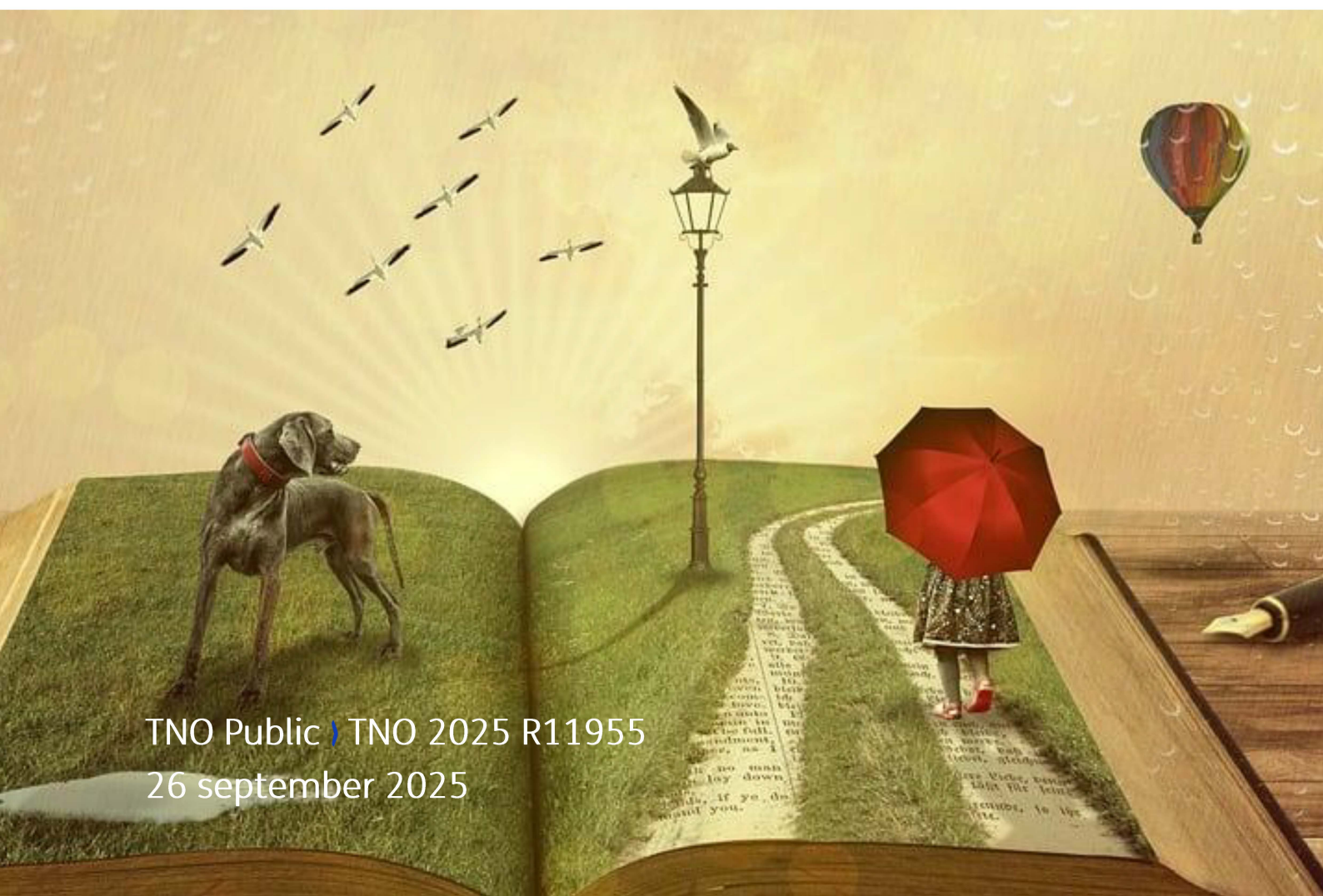

Analysemethode beleidsnarratieven en brede welvaart

TNO Public | TNO 2025 R11955
26 september 2025

TNO 2025 R11955 – 26 september 2025

Analysemethode beleidsnarratieven en brede welvaart

Auteurs	Diana Vonk Noordegraaf en Isabel Wilmink (TNO) Thijs Poelma en Henny de Jong (MinIenW)
Rubricering rapport	TNO Public
Titel	Analysemethode beleidsnarratieven en brede welvaart
Rapporttekst	TNO Public
Aantal pagina's	29 (excl. voor- en achterblad)
Aantal bijlagen	3
Projectnummer	060.63733

Alle rechten voorbehouden

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van TNO.

© 2025 TNO

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding.....	4
1.2	Aanpak	6
2	Analysemethode beleidsnarratieven	7
2.1	Kern van de analysemethode.....	7
2.2	Stappen analysemethode beleidsnarratieven.....	9
3	Beleidsnarratieven in een brede welvaarts-perspectief	16
3.1	Wisselwerking tussen beleidsnarratieven en context.....	16
3.2	Brede welvaart in beleidsnarratieven	18
3.3	Brede welvaart in de praktijk brengen vraagt om diepe reflectie	21
3.4	Uitdagingen bij het opstellen en analyseren van narratieven	21
4	Inzichten voor doorontwikkeling analysemethode beleidsnarratieven	23
4.1	Doorontwikkeling	23
4.2	Inzichten uit literatuur.....	24
4.3	Inzichten uit interviews.....	25
4.4	Inzichten workshops en gesprekken	25
5	Conclusie en vervolgstappen	27
	Bijlage 1 Methode narratieven (oorspronkelijke versie).....	28
	Bijlage 2 Aanpak.....	30
	Bijlage 3 Welzijnsdimensies.....	32

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het in de beleidspraktijk brengen van brede welvaart vraagt om ‘anders kijken, kiezen, werken en leren’¹. De behoefte om brede welvaart (meer) toe te passen en de veranderingen die dat vraagt van beleid was aanleiding voor het onderzoek naar beleidsnarratieven. In dit onderzoek verkennen we hoe kennis over beleidsnarratieven kan worden toegepast om transities en maatschappelijke veranderingen in beweging te zetten en te versnellen in de richting van het vergroten van de brede welvaart in Nederland.

Dit onderzoek is onderdeel van de Programmatische Samenwerking Brede Welvaart van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en TNO. In het onderzoek naar beleidsnarratieven kijken we in het bijzonder naar de beleidsnarratieven die gebruikt en ontwikkeld worden in het mobiliteitsdomein en aan mobiliteit gerelateerde onderwerpen (zoals leefomgeving, woningbouw en energie). Uit wetenschappelijke literatuur is bekend dat narratieven heel impactvol kunnen zijn en dat ze een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan maatschappelijke verandering (zie paragraaf 3.1).

Met narratieven bedoelen we de “verhalen die verteld worden als manier om een situatie of reeks gebeurtenissen voor te stellen of te begrijpen die een bepaald standpunt of een reeks waarden weerspiegelt en bevordert”². Beleidsnarratieven hebben we gedefinieerd als de narratieven die ten grondslag liggen aan het beleid of handelen van overheden, bedrijven, kennisinstellingen en andere actoren. Het zijn binnen een groep min of meer gedeelde beschrijvingen of verklaringen van situaties, (reeksen van) gebeurtenissen of (delen van de) wereld die specifieke doelen, standpunten en waarden weerspiegelen of promoten. Tegelijkertijd versterken narratieven ook het handelen van actoren, het beleid en de onderliggende doelen, standpunten en waarden. Narratieven bevatten een bepaald perspectief en weerspiegelen de lenzen waardoor we de wereld bekijken, die ons denken kleuren en die onze acties sturen (zie voor een toelichting paragraaf 3.1).

In dit rapport presenteren we de ‘**Analysemethode beleidsnarratieven en brede welvaart**’ die is bedoeld voor bestuurders en beleidsmakers, en andere actoren die willen begrijpen hoe 1) een beleidsverhaal in elkaar zit, 2) onderliggende overtuigingen en waarden een rol spelen, of 3) in welke mate brede welvaart een rol speelt of kan spelen in beleid.

Een analyse van een beleidsnarratief zien we als belangrijke eerste stap om, indien gewenst, beleidsnarratieven (door) te ontwikkelen – waar mogelijk ook meer uitgelijnd met het brede welvaartsgedachtengoed. Een analyse geeft inzicht in de wijze waarop nu over een onderwerp of beleidsdomein geschreven en gesproken wordt. Wanneer dat goed inzichtelijk is, helpt de methode bij de reflectie op dat narratief (zowel de inhoudelijke opbouw als de scope), wat vervolgens helpt bij het evalueren of een doorontwikkeling of aanpassing van het narratief gewenst is.

¹ Nagelkerke, K., Janssen, J., & C. van Koppen (red) (2025) Van meer waarde: brede welvaart in de beleidspraktijk. Nationaal Netwerk Brede Welvaart. Gedownload via: [Van-meer-waarde-Nationaal-Netwerk-Brede-Welvaart-2025.pdf](#)

² Merriam-Webster (2025) [NARRATIVE Definition & Meaning - Merriam-Webster](#), laatst bekeken op 14 maart, 2025.

Een analyse van bestaande beleidsdocumenten en visies kan bijdragen aan het inzichtelijk maken van het onderliggende beleidsnarratief. Dit omvat:

- 1) het expliciteren van (onderdelen van) beleidsnarratieven (zoals overtuigingen en waarden) die voorheen impliciet waren,
- 2) het beter doorgronden en begrijpen van hoe beleidsnarratieven in elkaar zitten en waar deze vandaan komen (overtuigingen en waarden in de samenleving passend bij de tijdsgeest)
- 3) het reflecteren op welke (onderdelen van) beleidsnarratieven over- of onderbelicht zijn vanuit een brede welvaartsperspectief.

De beoogde impact van het aanpassen en ontwikkelen van narratieven in het algemeen is om bij te dragen aan:

- Het versterken van meerstemmigheid in het publieke debat, wat kan bijdragen aan rechtvaardigheid en een meer mensgerichte overheid. Bij meerstemmigheid hoort ook het stimuleren van ‘perspectivistische lenigheid’; “de vaardigheid die ons in staat stelt ons te verplaatsen in andere perspectieven dan de onze”³.
- Het versterken van de impact van fact-based wetenschappelijke kennis, in een samenleving die wel eens wordt gekenmerkt als post-truth⁴ en waar de impact van desinformatie⁵ op de samenleving nog niet duidelijk is⁶.
- Het vergroten van de urgentie om in beweging te komen voor maatschappelijke veranderingen die bijdragen aan brede welvaart.
- Beleidscoherentie: meerdere overheidslagen hebben een gestroomlijnde aanpak en het voorkomen van tegenstrijdig beleid en handelen.
- Dichten van het tactische gat tussen abstracte doelen en concrete maatregelen middels een duidelijke redeneerlijn die de verbinding maakt tussen de doelen en maatregelen (bijvoorbeeld door middel van een verandertheorie), het inzien van patronen en onderliggende overtuigingen en waarden.

Met een analyse van een narratief kun je dus inzichtelijk maken welke stemmen, welke type informatie en welke call to action het narratief omvat. Ook draagt de analyse bij het inzichtelijk maken of het beleid coherent en een duidelijke redeneerlijn omvat. Deze inzichten kunnen vervolgens gebruikt worden om te reflecteren op of doorontwikkeling of aanpassing van het narratief gewenst is.

³ Kamphuis, L. (2023) *Verslaafd aan ons eigen gelijk. Pleidooi voor perspectivistische lenigheid*. De Bezige Bij, Amsterdam

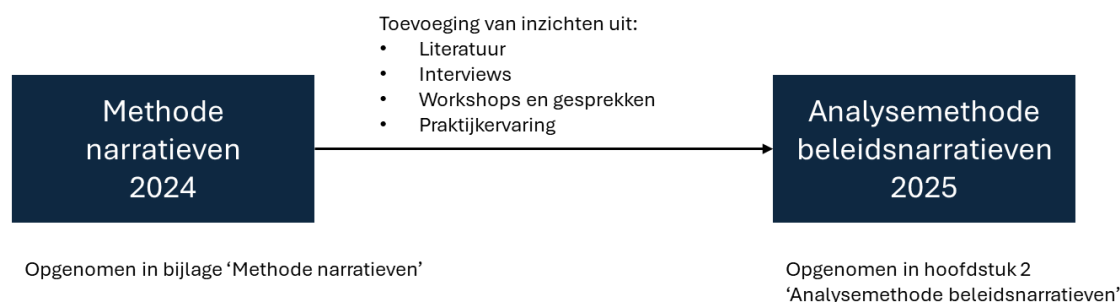
⁴ [De wetenschap is geen mening en geen absolute waarheid. Maar wat is het dan wel? - De Correspondent](#)

⁵ [Desinformatie | Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid](#)

⁶ [Onderzoek naar invloed desinformatie op democratie](#)

1.2 Aanpak

Hoofdstuk 2 bevat de ‘Analysemethode beleidsnarratieven’. De methode is gebaseerd op een ‘mixed-method’ aanpak: inzichten uit wetenschappelijke literatuur, interviews⁷, workshops en gesprekken waarin de methode op verschillende beleidsnarratieven is getoetst en praktijkervaring (zie ook sectie 4.3). De oorspronkelijke analysemethode werd beschreven in een CVS congres-bijdrage⁸, werd vervolgens doorontwikkeld tot een stappenplan⁹ en is sindsdien doorontwikkeld (zie [Figuur 1.1](#)). In bijlage ‘Methode narratieven’ staat de vorige versie en in hoofdstuk 4 staan de inzichten die zijn meegenomen in de doorontwikkeling.

Figuur 1.1: Doorontwikkeling methode narratieven

De workshops en gesprekken, zowel binnen het projectteam als met externen, zijn behulpzaam geweest voor kritische reflectie op de methode. Specifiek:

- In het verkennen van de behoeften bij (potentiële) gebruikers van de analysemethode in de praktijk.
- Bij het testen en valideren wat wel en niet werkt aan de methode.
- In het geven van inzicht in hoe meer aandacht te geven aan het brede welvaartsperspectief.

Leeswijzer

In dit rapport presenteren we de inzichten van een deelonderzoek van de programmatische samenwerking naar het ontwikkelen van een analysemethode voor beleidsnarratieven. In hoofdstuk 2 presenteren we de analysemethode beleidsnarratieven. Hoofdstuk 3 geeft meer achtergrondinformatie over wat beleidsnarratieven zijn, welke rol brede welvaart hierin kan spelen en wat maakt dat een beleidsnarratief resoneert. Hoofdstuk 4 beschrijft wat er, ten opzichte van de oorspronkelijke versie, is doorontwikkeld aan de methode en op welke inzichten de doorontwikkeling is gebaseerd.

⁷ TNO (2025) Interviews Narratieven en brede welvaart, TNO-rapport: TNO 2025 R10370 31 maart 2025.

⁸ Vonk Noordegraaf, D., Larco, N., Wilmink, I. (2024). *Narratieven in beweging: mobiliteitsnarratieven en brede welvaart*. Bijdrage aan het Colloquium Vervoersplanologisch Speurwerk, 21 en 22 november 2024, Utrecht

⁹ TNO (2024a) Stappenplan Beleidsnarratieven. Memo 20241220_Stappenplan Beleidsnarratieven TNO-intern. Auteurs: Vonk Noordegraaf, D., Wilmink, I. en Larco, N.

2 Analysemethode beleidsnarratieven

In dit hoofdstuk presenteren we de nieuwe versie van de analysemethode voor beleidsnarratieven. Eerst bespreken we de kern van de analysemethode waaronder de beoogde doelgroep, het toepassingsgebied en de focus van de methode. Vervolgens wordt dieper ingegaan op hoe een narratief is opgebouwd en welke gelaagdheid wordt onderscheiden in de methode. In het tweede deel van dit hoofdstuk worden de stappen van de analysemethode beschreven. Per stap geven we een beschrijving van wat de stap inhoudt, de aanpak, de vragen die je kunt stellen en de aandachtspunten en tips, passend bij die stap.

2.1 Kern van de analysemethode

2.1.1 Doelgroep en toepassingsgebied

De analysemethode beleidsnarratieven is bedoeld voor bestuurders en beleidsmakers, en andere actoren die willen begrijpen hoe een beleidsverhaal in elkaar zit, hoe onderliggende overtuigingen en waarden een rol spelen en (in welke mate) brede welvaart een rol speelt of kan spelen.

We richten ons op actoren die zich bezighouden met mobiliteit en gerelateerde onderwerpen (zoals leefomgeving, woningbouw en energie). Daarbij willen we hen stimuleren dat zij het brede welvaartsperspectief toepassen en daarbij wellicht ook (delen van) de eigen organisatie, en collega's hierin willen meenemen.

Met kennis van narratieven kan je meer strategische gesprekken voeren, meer regie pakken vanuit een brede welvaartsperspectief en bijdragen aan transitie en maatschappelijke opgaven, hopelijk resulterend in positieve maatschappelijke uitkomsten.

2.1.2 Focus: inhoud van beleidsnarratieven

De analysemethode beleidsnarratieven richt zich primair op de inhoud van de beleidsnarratieven en in mindere mate op de vorm. De gebruikte taal in een beleidsdocument of visie is het vertrekpunt van de methode omdat het aanknopingspunten biedt om op zoek te gaan naar de onderliggende beleidsovertuigingen en waarden. De methode richt zich niet op de vraag of de gebruikte taal het verhaal zo goed mogelijk voor het voetlicht brengt. Dit wordt ook wel 'story-selling' genoemd; het pakpapier in Figuur 2.1. Hiervoor kunnen AI en/of marketing en communicatiespecialisten worden ingezet. De focus van de methode ligt op de inhoudelijke elementen van het narratief (en welke elementen mogelijk ontbreken) en de samenhang daartussen.

2.1.3 Narratiefopbouw en scope

De inhoud van een narratief bestaat uit twee onderdelen:

- 1) de narratiefopbouw; de inhoudelijke elementen en de samenhang ertussen – *is het een goed beleidsnarratief?*
- 2) de scope; welke keuzes zijn gemaakt, zijn er elementen die ontbreken? – *gaat het narratief over de 'goede' zaken?*

De narratiefopbouw gaat over de elementen van het narratief en hoe deze zijn gestructureerd. Hierbij zijn de volgende aspecten van belang:

- Wie is de doelgroep en wat is het doel?
- Uit welke inhoudelijke elementen bestaat het verhaal?
- Hoe is het verhaal gestructureerd en opgebouwd?

De scope van het narratief gaat over de afbakening van de gekozen inhoudelijke elementen zoals het onderwerp, de opgaven, de oplossingsruimte en de effecten. Hierop kan vanuit een brede welvaartsperspectief worden gereflecteerd. De inhoud van het narratief is gevisualiseerd in [Figuur 2.1](#) als de inhoud van de piramide (narratiefopbouw) en de omvang (scope) ervan.

Figuur 2.1: De analysemethode beleidsnarratieven richt zich op de inhoud: de narratiefopbouw, de scope en de gelaagdheid (Figuur gegenereerd met Copilot).

2.1.4 Een narratief is gelaagd

Zoals geïllustreerd in [Figuur 2.1](#), bestaat een beleidsnarratief uit verschillende lagen. We onderscheiden drie lagen, aansluitend bij het beleidsanalyseraamwerk van Sabatier¹⁰:

1. **Taalgebruik & framing:** Welke woorden worden waarvoor gebruikt? Is er framing gebruikt? Waar komt deze woordkeuze vandaan? Uitgangspunt hierbij is dat het taalgebruik een afgeleide is van de beleidsovertuigingen.
2. **Beleidovertuigingen (van het mobiliteitsbeleid):** Waar legt het beleidsnarratief de nadruk op? Welke argumenten en informatie worden er gebruikt? Welke

¹⁰ Sabatier, P.A. (1993) Policy change over a decade or more. In: Sabatier, P.A. and Jenkins-Smith (eds.) Policy Change and Learning: An Advocacy Coalition Approach, Boulder, CO.: Westview Press, 1993, pp 13-39.

beleidsovertuigingen liggen daaraan ten grondslag, en waar komen deze vandaan? Uitgangspunt hierbij is dat de accenten en focus een reflectie zijn van de waarden die centraal staan en waarvan wordt aangenomen dat ze het meest van belang zijn voor mensen.

3. **Diepe overtuigingen en waarden:** Welke fundamentele overtuigingen ten aanzien van het mensbeeld staan centraal in het beleidsnarratief? Welke waarden staan centraal in het beleidsnarratief? Hoe sluiten deze waarden en perspectieven aan bij die van de lezer/ doelgroep? Uitgangspunt hierbij is dat een beleidsnarratief resoneert wanneer deze aansluit bij de diepe overtuigingen en waarden van de beoogde doelgroep.

2.2 Stappen analysemethode beleidsnarratieven

De analysemethode bestaat uit de volgende stappen:

- Stap 1: Voorbereiden
- Stap 2: Referentiekader
- Stap 3: Coderen
- Stap 4: Structureren
- Stap 5: Interpreteren
- Stap 6: Reflecteren
- Stap 7: Evalueren

Per stap beschrijven we:

- Wat de stap inhoudt
- Hoe de stap aan te pakken
- Checkvragen
- Aandachtpunten en tips.

2.2.1 Stap 1: Voorbereiden

Stap 1: Voorbereiden	
Deze stap omvat de te treffen voorbereidingen voorafgaand aan het analyseren van een narratief. Dit is van belang om de in te zetten middelen (tijd, aantal mensen) te laten aansluiten bij het belang dat je hecht aan het onderwerp en het narratief dat je wilt analyseren.	
Aanpak: Bepaal welk (deel van het) narratief je wil analyseren, met wie je dit gaat doen, wat je verwachtingen zijn ten aanzien van het narratief en het gesprek wat je erover wilt voeren en wat je van plan bent om met de inzichten te gaan doen.	Checkvragen: • Wie is de doelgroep van het narratief (bijvoorbeeld bewindspersonen, de Tweede Kamer, management, vakgenoten, uitvoerders, burgers)? Waar leid je dit uit af? • Met wie ga je de analyse doen? • Wat zijn je verwachtingen ten aanzien van de aard van het te analyseren stuk? Bijvoorbeeld: bij een visie verwacht je dat het narratief een koers en/of keuzes bevat.

Stap 1: Voorbereiden	
	• Wat hoop je te bereiken met deze exercitie (bijvoorbeeld het narratief verrijken, zelf meer inzicht krijgen, anderen aan het denken zetten, of in beweging krijgen)? • Wat ben je van plan om met de inzichten te gaan doen?
Aandachtpunten en tips: • Organiseer een workshop van minimaal 2 uur met een (onafhankelijke) facilitator. De lengte van de workshop hangt af van of je een al uitgevoerde analyse wilt bespreken of ook gezamenlijk een analyse wilt uitvoeren. • Bereid de workshop voor met een beperkt aantal mensen, inclusief de facilitator, om zo beter het gesprek te kunnen faciliteren en vooraf te bepalen op welke aspecten je wilt reflecteren. Voorbereiden bestaat uit de stappen van de aanpak doorlopen, het analyseren van het narratief en het beantwoorden van de reflectievragen. • Zorg voor een divers analyseteam (bijvoorbeeld tussen de 3 en 6 mensen), omdat iedereen een stuk anders leest en interpreteert (meerstemmigheid). • Denk na over of je de mensen die je in beweging wilt krijgen met behulp van de uitgevoerde analyse direct aan tafel wilt hebben, of later wilt betrekken. • Realiseer je dat het analyseren van een narratief al minimaal een paar uur beslaat, maar veel inzichten oplevert en uitnodigt tot reflectie.	

2.2.2 Stap 2: Referentiekader

Stap 2: Referentiekader	
Referentiekaders helpen om duidelijk te hebben welke aspecten (van brede welvaart) je tegen zou kunnen komen of mogen verwachten in een narratief. Bijvoorbeeld welke dimensies van brede welvaart zijn er, welk type effecten worden beschouwd, wordt er gekeken naar hier en nu, elders en later, worden verdelingseffecten meegenomen?	
Aanpak: Selecteer een referentiekader waartegen het narratief vergeleken kan worden om te toetsen of er elementen missen of overbelicht zijn.	Checkvragen: • Welk referentiekader geeft een bruikbaar en compleet overzicht van maatschappelijke impacts¹¹? (zie hieronder voor tips) • Welke waarden vind je van belang om het narratief aan te toetsen?
Aandachtpunten en tips: • Mogelijke referentiekaders voor het reflecteren op het brede welvaartspectief: Monitor Brede Welvaart en SDG's 2025 (CBS, 2025), Indicatoren voor brede welvaart in het mobiliteitsdomein (TNO, 2022), Denkkader Brede welvaart IenW (IenW, 2021), EU Common Evaluation Methodology for CCAM – Handbook¹²	

¹¹ Voorbeelden zijn het CBS raamwerk voor brede welvaart en voor mobiliteit de uitwerking van mobiliteitsindicatoren en het FAME handbook:

CBS (2025) Monitor Brede Welvaart en SDG's 2025, [MBW en SDG's 2025 | CBS](#), Laatst bekeken op 18 juli 2025. FAME Consortium (2024), D4.2 EU-CEM Handbook, Draft, Draft version of deliverable 4.2 of the FAME project, 2 May 2024, available at https://www.connectedautomateddriving.eu/wp-content/uploads/2024/05/EU-CEM-Handbook_DRAFT_240502.pdf

EU-CEM (2025), [EU Common Evaluation Methodology for CCAM](#) – Handbook, FAME project, Laatst bekeken op 18 juli 2025.

Stap 2: Referentiekader

- Referentiekader voor de werking van het mobiliteitssysteem: [Verkeer en vervoer in hoofdlijnen](#)
- Referentiekader voor waarden: [Wegingskader goed openbaar bestuur](#), [Gedragscode openbaar bestuur](#) en bijlage Welzijnsdimensies voor een overzicht van diepe drijfveren gerelateerd aan welzijn.
- Bespreek met een aantal betrokkenen het gekozen referentiekader en waarden en onderzoek waar verschillen van inzicht zijn en waar deze vandaan komen.

2.2.3 Stap 3: Coderen

Stap 3: Coderen

Coderen omvat het lezen van de tekst, het identificeren van signaalwoorden en -zinnen, en het interpreteren van de aard van die woorden of zinnen (bijvoorbeeld: framing, een overtuiging, een waarde die er uit spreekt).

Aanpak:

Identificeer de belangrijke signaalwoorden, -zinnen en zinssneden. Gebruik meerdere kleuren voor de drie lagen in het narratief (zie voor een toelichting van de lagen 2.1.4):

- Taal en framing
- Kernovertuigingen
- Diepe waarden en mens-beelden

Checkvragen:

- Welke woorden of zinnen springen eruit en/of raken je?
- Zijn er woorden of zinssneden die veel, weinig of niet genoemd worden als het wordt vergeleken met de elementen uit het referentiekader?
- Zijn er woorden of zinssneden die impliciet of expliciet iets zeggen over de beleidsovertuigingen, diepe overtuigingen en/of waarden?

Aandachtpunten en tips:

- Zorg dat iedereen die de tekst gaat analyseren dit eerst los van elkaar doet.
- Het is geen exacte wetenschap, iedereen interpreteert zinssneden anders, kijk waar jij op triggert (je kan het niet fout doen want je expliciteert jouw perspectief).
- Lees eerst de tekst een keer door, voordat je begint met coderen (om overzicht te krijgen).
- Markeer vervolgens alle signaalwoorden, -zinnen en zinssneden waarvan je denkt dat ze belangrijk zijn.
- Geef daarna elk gecodeerd woord of zin(sned) een kleur die overeenkomt met de laag.
- Wees alert op poëtisch taalgebruik, afwijkend taalgebruik en taal die je raakt. Zodra je merkt dat een woord of zin(sned) een emotie of fysieke reactie oproept (kippenvel, verhoogde hartslag), maak hiervan dan een aantekening bij je markering zodat je later kunt reflecteren op waar deze reactie vandaan komt.
- Houd een lijst met mogelijke biases/(beleids)overtuigingen bij de hand, zodat je deze eenvoudiger herkent als ze voorkomen in het narratief. Bijvoorbeeld: de status quo bias, of een overtuiging als 'we moeten snel van A naar B kunnen reizen'. Voorbeelden: [overzicht van biases](#)¹³, overzicht van overtuigingen over transportbeleid in het boek '[Shifting Gears: Toward a New Way of Thinking about Transportation](#)' (zoals over vrijheid, snelheid en controle).

¹³ The Decision Lab (2025) Biases. [Biases - The Decision Lab](#) Laatst bekeken op 18 juli 2025.

Stap 3: Coderen

- Afhankelijk van de lengte van de tekst, kun je grof (globaal scannen) of fijnmazig (elk woord en zin(sede) wegen) te werk gaan. We raden aan om in ieder geval 2 pagina's (bijvoorbeeld van de samenvatting, inleiding en de conclusies) fijnmazig te bekijken.

2.2.4 Stap 4: Structureren

Stap 4: Structureren

Structureren omvat het gezamenlijk bespreken van de gecodeerde elementen, de belangrijkste selecteren. Vervolgens deze structureren aan de hand van drie lagen om zo meer overzicht en inzicht te krijgen in de opbouw en de hoofdelementen van het narratief (vorm) en de onderliggende overtuigingen en waarden (inhoud).

Aanpak:

Selecteer gezamenlijk de belangrijkste gecodeerde elementen.
Structureer de gecodeerde elementen uit Stap 2 naar de volgende drie lagen:

- Taal en framing
- Kernovertuigingen
- Diepe waarden en mensbeelden

Checkvragen:

- Waarom vind je een gecodeerd element van belang?
- Gaat het vooral over 1) taalgebruik, woordkeuze en framing (woordkeuze), 2) overtuigingen en aannames over het beleid (informatie en argumenten) of 3) waarden en mensbeeld (beschrijvingen wat van wezenlijk belang is voor mensen)?
- Bij welk niveau van het narratief passen de geselecteerde woorden of zinsneden het meest?

Aandachtspunten en tips:

- Bespreek met de andere mensen die het narratief hebben geanalyseerd welke elementen je gecodeerd hebt en waarom. Beslis gezamenlijk wat de belangrijkste gecodeerde elementen zijn door te luisteren naar elkaars overwegingen.
- Bespreek vervolgens gezamenlijk welke woorden of zin(seden) passen bij welke laag en waarom. Beslis gezamenlijk bij welke laag woorden of zin(seden) passen door te luisteren naar elkaars overwegingen.
- Start met het structureren van de gecodeerde elementen die overduidelijk in één van drie categorieën vallen, structureer de twijfelgevallen in een tweede iteratie.
- Bekijk de gecodeerde elementen in de laag 'taal en framing' en stel de vraag: Waar komt dit vandaan? Als de structurering klopt, geeft de laag 'Kernovertuigingen' hier antwoord op. Stel vervolgens opnieuw de vraag Waar komt dit vandaan? De laag 'Waarden en mensbeelden' zou hier weer een antwoord op moeten vormen. Pas indien nodig, de structurering aan.

2.2.5 Stap 5: Interpretieren

Stap 5: Interpretieren

Interpretatie gaat over het doorgronden van de betekenis of bedoeling van een narratief. In deze stap gaat het om het duiden van de informatie en het herkennen van bepaalde patronen die in het narratief opvallen of juist afwezig zijn.

Stap 5: Interpretëren	
Aanpak: Doorgrond de tekst door tussen de regels te lezen en de achterliggende structuur, betekenis en werking te duiden op basis van het in stap 3 gemaakte overzicht. Duidt de belangrijkste inzichten van de analyse.	Checkvragen: • Hoe is het narratief gestructureerd en welke werking heeft dit? • Wat wordt er benadrukt in het narratief, welke onderwerpen en thema's worden er repeterend gebruikt en waar wijst dit op? • Welke achterliggende betekenis wordt er meegegeven in het narratief? Welk gevoel roept het op? Tot welke actie of gedrag zet het narratief aan? • Zijn er bepaalde (repeterende) biases en (dominante) overtuigingen te herkennen? • Welke (brede welvaarts)elementen missen er of zijn overbelicht (inhoudelijke domeinen of aspecten, impactgebieden, waarden, etc.)?
Aandachtpunten en tips: • Voer het interpreteren iteratief uit. Maak een eerste interpretatie, vul die op een later moment aan en bespreek deze vervolgens met de andere mensen die het narratief hebben geanalyseerd. • Houd, net als bij stap 2, een lijst met mogelijke biases/(beleids)overtuigingen bij de hand, omdat repeterende biases en overtuigingen kunnen helpen met het identificeren van de belangrijkste inzichten. • Net als bij de voorgaande stappen, kunnen interpretaties per persoon verschillen. Bespreek de verschillende interpretaties en laat dit je beeld verrijken.	

2.2.6 Stap 6: Reflecteren

Stap 6: Reflecteren	
Reflecteren omvat het nadenken over de gedestilleerde inzichten uit stap 5 en wat dit betekent voor de observaties, denkwijzen, gevoelens, ervaringen en gedragingen van jezelf, de onderwerpen en/of groep(en) waar het beleidsnarratief betrekking op heeft en/of de groep die beoogd wordt in beweging te komen door het narratief.	
Aanpak: Reflecteer met alle betrokkenen op de hoofdcomponenten van het narratief en destilleer hier inzichten en geleerde lessen uit.	Checkvragen: • In hoeverre denk je dat de geanalyseerde tekst representatief is voor het gehele beleidsdocument of visie en een goede reflectie geeft van het onderliggende beleidsnarratief? • Is de basis op orde in dit beleidsdocument? Wordt bijvoorbeeld de doelgroep geëxpliciteerd, is er een heldere structuur en bevat het document een logische redeneerlijn van opgave naar interventie? • Wat vind je van de opbouw en de inhoud van het narratief en waarom? Is het glas halfleeg of halfvol als vanuit het referentiekader (bijvoorbeeld een brede welvaartsperspectief) wordt gekeken? • Wat vind je van de beleidsovertuigingen en waarden die ten grondslag liggen aan het narratief?

Stap 6: Reflecteren	
	• Wat is de reflectie op de inzichten? Zie je aanleiding en/of mogelijkheden tot aanpassingen van het narratief? • Watervaarde je tijdens het lezen? Waarom valt iets je op? Wat zag, dacht of voelde je? Wat was belangrijk en wat viel op? Welk effect heeft dat? Wat had er ander gekund? Welk inzicht blijft je het meest bij en waarom? Welk inzicht of geleerde les trek je hieruit?
Aandachtspunten en tips: • Wees alert op je eigen emoties, deze zijn aanleiding voor het onderzoeken van de diepere lagen. • Stel een aantal keer de waarom-vraag om de diepte in te gaan en denk na over het effect van elementen van een narratief. Bijvoorbeeld: waarom straalt dit narratief zelfvertrouwen uit? Wat is hiervan het effect op mij? • Voorbeelden van reflectiemodellen: Korthagen's reflectiemodel en Gibbs reflectiecyclus¹⁴. • Naar mate je vaker analyses maakt van narratieven en deze methode toepast op vergelijkbare onderwerpen, wordt het eenvoudiger omdat narratieven over brede welvaart en/of mobiliteit doorgaans vergelijkbare elementen bevatten. • Reflectie vraagt om rust, zelfbewustzijn, de motivatie om te leren en openheid voor nieuwe inzichten en perspectieven. Soms kan het helpend zijn om even afstand te nemen van de analyse en er op een later moment met een frisse blik naar te kijken.	

2.2.7 Stap 7: Evalueren

Stap 7: Evalueren	
Evalueer of doorontwikkeling of aanpassing van het narratief gewenst is. Indien dit het geval is, reflecteer op de ethische implicaties hiervan.	
Aanpak: Maak een keuze of je aanleiding ziet voor doorontwikkeling of aanpassing van het narratief en zo ja, op welke aspecten. Reflecteer op de ethische implicaties van het doorontwikkelen of aanpassen van een narratief.	Checkvragen: • Welke brede welvaartselementen in het narratief – vergeleken met het referentiekader – ontbreken er of worden bepaalde aspecten over- of onderbelicht? En is het wenselijk om hier iets aan te doen? • Zijn er tegenstellingen of gebrek aan coherentie tussen (elementen van) de lagen van een narratief (bijvoorbeeld tussen overtuigingen en waarden) en is het wenselijk om hier iets aan te doen? • Welke nieuwe elementen kunnen worden geïntroduceerd en ingeweven in het bestaande narratief?

¹⁴ Korthagen (2025) [Reflectie en kernreflectie - Korthagen](#), laatst bekeken op 4 augustus.

Erasmus Universiteit (2025) [Reflectieve dagboeken, een handleiding voor studenten | Impact At The Core | Erasmus University Rotterdam](#), laatst bekeken op 4 augustus.

Stap 7: Evalueren	
	Waarom vind je dat een narratief aanpassing behoeft, waar komt die overtuiging vandaan en wat zijn hierbij je intenties en beweegredenen?
Aandachtspunten en tips: - Aanleidingen voor aanpassingen of doorontwikkelingen van een narratief zijn: - Vorm: gebrek aan structuur, heldere taal of opbouw. - Inhoud: tegenstrijdigheden of gebrek aan coherentie tussen de lagen van een narratief (de informatie op de lagen sluit niet goed op elkaar aan) of tussen het geanalyseerde narratief en gerelateerde beleidsnarratieven, waardoor de redeneerlijn lastig te volgen is of het beleid niet coherent is. - Scope: vergeleken met het referentiekader ontbreken er aspecten of worden aspecten over- of onderbelicht. - Betrek de opsteller van het narratief bij de analyse en organiseer hoor- en wederhoor vanuit oprechte interesse waarom bepaalde keuzes zijn gemaakt. Hiermee kunnen misinterpretaties en eenzijdige conclusies worden voorkomen en wordt bijgedragen aan onder andere betrouwbaar, integer en zorgvuldig onderzoek. - Voorbeelden ethische reflectie: Stappenplan ethische reflectie¹⁵ - Voorbeelden van ethische discussies over mobiliteit: Transport en Intergenerationele Rechtvaardigheid, het boek Transport and Ethics en Mobiliteit en ethiek¹⁶	

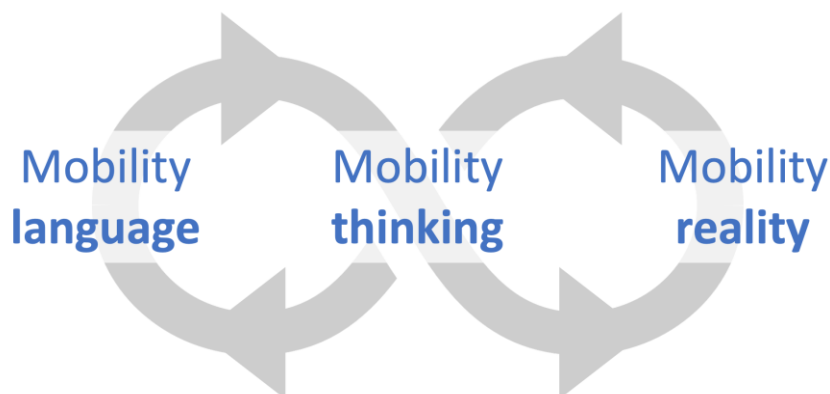
¹⁵ BPSW, Beroepsvereniging van professionals in sociaal werk (2025) [Stappenplan ethische reflectie | BPSW](#), Laatst bekeken op 18 juli 2025.

¹⁶ Van Wee, B. (2012) [Transport en Intergenerationele Rechtvaardigheid](#): Een Ethische Reflectie. IN: Tijdschrift Vervoerswetenschap, Jaargang 48, nummer 1, maart 2012, Pagina 39-51, ISSN: 1571-9227
Van Wee, B. (2011) [Transport and Ethics](#), Edward Elgar Publishing Ltd, EAN 9781849809641, 31 augustus 2011.
Verkeerskunde (2022) [Ethische discussie over mobiliteit | Verkeerskunde](#), donderdag 3 maart 2022, Notitie [Mobiliteit en ethiek](#), Laatst bekeken op 18 juli 2025.

3 Beleidsnarratieven in een brede welvaarts- perspectief

3.1 Wisselwerking tussen beleidsnarratieven en context

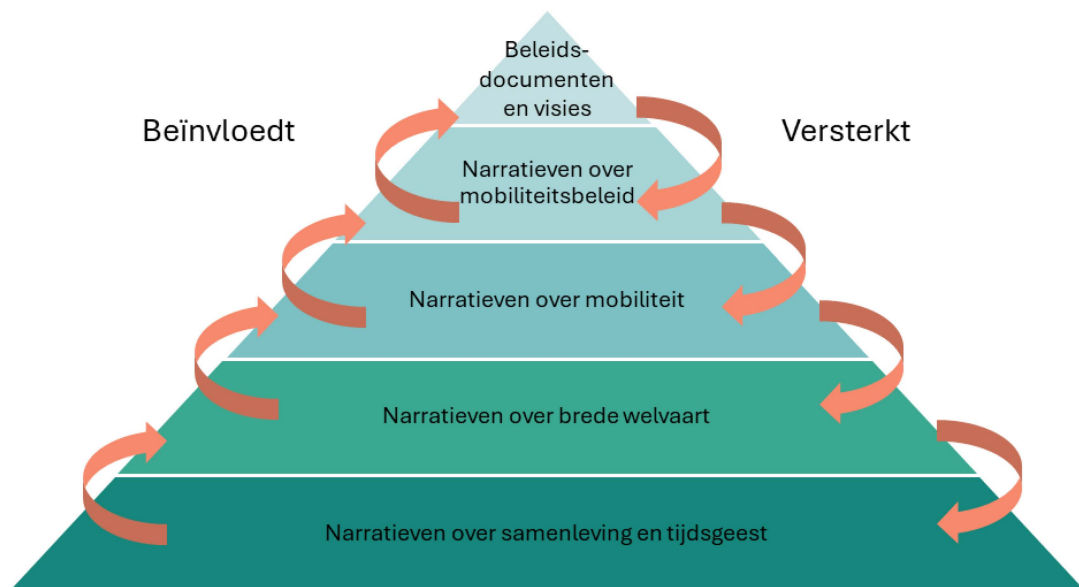
“De werkelijkheid vormt ons denken, het denken onze taal, die taal bevestigt ons denken en consolideert de werkelijkheid (zie [Figuur 3.1](#)).”¹⁷. Ook Sabatier¹⁸ onderschrijft de wisselwerking: de diepste lagen (waarden) **beïnvloeden** de lagen erboven en de bovenste lagen (handelingen) **versterken** de onderliggende lagen. Een analyse van bestaande beleidsdocumenten en visies kan bijdragen aan het inzichtelijk maken van het onderliggende beleidsnarratief. In het werkveld van mobiliteit gaat dat over het mobiliteitsbeleid, met als diepere lagen mobiliteit, brede welvaart en samenleving en tijdsgeschiedenis (zie [Figuur 3.2](#)).

Figuur 3.1: Relatie tussen werkelijkheid-denken-taal (Te Brömmelstroet, 2022 in Vreeswijk, Vonk Noordegraaf en Wilmink, 2023:7)

¹⁷ Vreeswijk, J., Vonk Noordegraaf, D.M. and Wilmink, I. (2023) Van kortzichtigheid naar kwaliteit: waardering van mobiliteit in een nieuw narratief. Bijdrage aan het Colloquium Vervoersplanologisch Speurwerk 23 en 24 november 2023, Brussel.

¹⁸ Sabatier, P.A. (1993) Policy change over a decade or more. In: Sabatier, P.A. and Jenkins-Smith (eds.) Policy Change and Learning: An Advocacy Coalition Approach, Boulder, CO.: Westview Press, 1993, pp 13-39.

Figuur 3.2: Beleidsdocumenten en visies worden beïnvloed door en versterken onderliggende narratieven (Bron: TNO)

Narratieven zijn een subcategorie van alle verhalen, ze verwijzen naar de specifieke betekenis waarin het beschrijven, begrijpen en verklaren van (een deel van de) wereld centraal staat. Beleidsnarratieven gaan over de narratieven die ten grondslag liggen aan het beleid of handelen van overheden, bedrijven, kennisinstellingen en andere actoren. Het zijn strategische narratieven ontwikkeld voor een specifieke doelgroep met een bepaald doel. Voorbeelden zijn het bieden van een gezamenlijke basis ('parapluverhaal'), het faciliteren van het uitdragen van een gezamenlijke kernboodschap en het geven van richting en houvast¹⁹.

Narratieven hebben een bepaald perspectief (gezichtspunt of paradigma) en weerspiegelen de lenzen waardoor we de wereld bekijken, die ons denken kleuren en die onze acties sturen. Met perspectief bedoelen we een min of meer samenhangend geheel van gedeelde aannames, overtuigingen en waarden van een groep of gemeenschap over de gewenste of ideale inrichting en organisatie van de samenleving en hoe zij de tijdsgeest typeert. Het brede welvaartsperspectief gaat over het meenemen van de verschillende brede inhoudelijke (domein) welvaartsaspecten alsmede effecten elders en later en andere verdelingseffecten in alle fasen van de beleidscyclus (zie sectie 3.2). Narratieven over brede welvaart hebben een wisselwerking met de narratieven over de samenleving – de overheid, de economie, de natuur, mensbeelden – en de tijdsgeest.

Zo schrijft het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) in hun essay over 'Mensbeelden bij beleid' dat (mens)beelden invloed hebben op de keuzes die worden gemaakt in het beleidsproces en het bredere maatschappelijk discours: "de sociale constructietheorie geeft aan dat beleidsmakers, net als ieder ander, beelden vormen van specifieke groepen burgers. De beelden omvatten associaties, stereotypen en veronderstelde waarheden over hoe deze groepen zijn, zich gedragen, en wat ze nodig hebben om te veranderen. Dit heeft invloed op de keuzes die gemaakt worden tijdens het beleidsproces. De sociale constructies en

¹⁹ SmartwayZ.NL (2024) Samen goed leven Ruimte maken voor gezond, groen en geluk Narratief van de mobiliteitstransitie in Zuid-Nederland, SmartwayZ.NL & Jens van der Weele (Transitietaal), December 2024

bijbehorende narratieven hebben daarnaast invloed op de dynamiek van het maatschappelijk discours en hoe dit zich ontwikkelt over de tijd.”²⁰.

Zowel hoe een narratief is ontwikkeld als hoe deze resoneert is een sociale aangelegenheid. Uit de literatuur is bekend dat groepsidentiteit overtuigingen sterk beïnvloedt.²¹ Zo zijn mensen zijn geneigd om informatie te negeren die hun positie binnen een groep bedreigt. Deze sociale dynamieken maken het moeilijker om van mening te veranderen, zelfs als de feiten overtuigend zijn. Hierbij is dan ook van belang om je te realiseren dat je met een narratief niet iedereen kan beïnvloeden, hoe goed je narratief ook is. Immers, iemand van mening doen veranderen of in beweging laten komen, kan alleen als iemand überhaupt bereid is om daarvoor open te staan. Daarnaast is het ook van belang om aandacht te hebben voor de ethische aspecten; waarom wil jij de ander beïnvloeden, op welke wijze (bijvoorbeeld door een narratief of een gesprek over een narratief) en ben je daar transparant over?

3.2 Brede welvaart in beleidsnarratieven

Het in de beleidspraktijk brengen van brede welvaart vraagt om anders kijken, kiezen, werken en leren. In het boek ‘Van meer waarde’ van het Nationaal Netwerk Brede Welvaart²² wordt als dit als volgt toegelicht. Anders kijken gaat over de agendering en beleidsvoorbereiding waarbij problemen, oplossingen en argumenten niet één- maar meerdimensionaal worden bekeken (bijv. inwoners, betrokken in een regio, de natuur, toekomstige generaties en inwoners van andere gebieden). Anders kiezen gaat over het stadium van ‘voorbereiden en vormen van beleid waarbij brede welvaart kan helpen bij het onderbouwen van politieke en beleidsmatige keuzes’ over ‘uiteenlopende brede welvaartsthema’s en daarmee verbonden waarden’. Anders werken gaat over beleidsuitvoering en raakt aan ‘de fundamenteën van het openbaar bestuur en vereist institutionele innovatie’. Anders leren gaat over beleidsevaluatie waarbij ‘leren door te doen’ en ‘reflectie’ centraal staan en waarbij brede welvaart samenhang kan brengen in ‘lokale en regionale ambities en interventies’. De belofte van brede welvaart is dat dit kan bijdragen aan een ‘overheid die meer integraal, lange termijn en mensgericht te werk gaat’.

Hoewel brede welvaart steeds meer bekendheid krijgt, wordt uitgewerkt en wordt toegepast, wordt brede welvaart in veel gevallen ook nog niet, nog niet volledig of niet expliciet (genoeg) toegepast. Zoals uiteengezet door Vreeswijk, Vonk Noordegraaf en Wilmink²³ is het gebrek aan voortgang van de mobiliteitstransitie richting meer duurzaamheid en gelijkheid in het algemeen, voor hen persoonlijk aanleiding geweest om met brede welvaart aan de slag te gaan. De auteurs zien in het mobiliteitswerkveld nog veel voorbeelden waar een (smal) economisch perspectief de boventoon voert en meer aandacht krijgt dan een ecologisch of sociaal perspectief (zie voor voorbeelden ook ‘[Shifting Gears: Toward a New Way of Thinking about Transportation](#)’ van Handy²⁴).

²⁰ SCP (2022) Mensbeelden bij beleid. Bewust worden, bespreken en bijstellen. [Mensbeelden bij beleid | Publicatie | Sociaal en Cultureel Planbureau](#) Auteurs: Peteke Feijten en Winnie Gebhardt

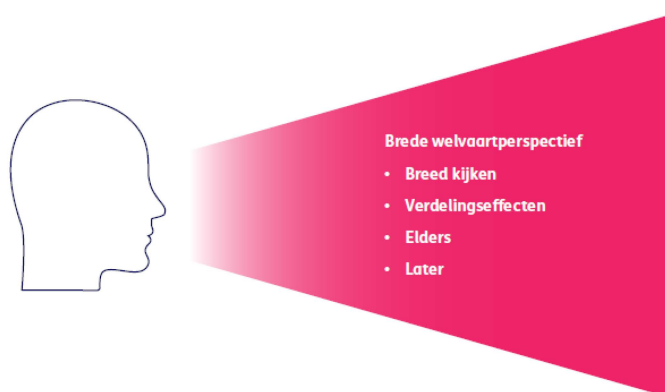
²¹ Storr, W. (2019) The science of storytelling. William Collins, London.

²² Nagelkerke, K., Janssen, J., & C. van Koppen (red) (2025) Van meer waarde: brede welvaart in de beleidspraktijk. Nationaal Netwerk Brede Welvaart. Gedownload via: [Van-meer-waarde-Nationaal-Netwerk-Brede-Welvaart-2025.pdf](#)

²³ Vreeswijk, J., Vonk Noordegraaf, D.M. and Wilmink, I. (2023) Van kortzichtigheid naar kwaliteit: waardering van mobiliteit in een nieuw narratief. Bijdrage aan het Colloquium Vervoersplanologisch Speurwerk 23 en 24 november 2023, Brussel.

²⁴ Handy, S. (2023). [Shifting Gears: Toward a New Way of Thinking about Transportation](#). MIT Press.

Wanneer is er sprake van het (herkenbaar) toepassen van brede welvaart in een beleidsnarratief? We zien brede welvaart hierbij als **een perspectief** (zie [Figuur 3.3](#)) – of bril, lens – om naar een specifiek vraagstuk, onderwerp of beleidsdocument te kijken. Soms wordt dit perspectief al expliciet genoemd (zoals in diverse provinciale coalitieprogramma's). Het kan ook zijn dat er al brede welvaartsaspecten worden meegenomen maar niet expliciet benoemd (bijvoorbeeld onder de noemer duurzaamheid²⁵). Voor ons betekent brede welvaart toepassen dat er onderdelen van het brede welvaartperspectief een centrale rol hebben in het beleidsnarratief. Het gaat dan specifiek om de volgende kenmerken van brede welvaart: breed kijken, elders, later en verdelingseffecten, zie [Figuur 3.3](#).

Figuur 3.3: Brede welvaartperspectief (Bron:TNO)²⁶

Wat is brede welvaart?

Breed kijken – aandacht voor alle aspecten van welvaart, welzijn en welbevinden

Hierbij gaat het om breed kijken zowel qua scoping van het probleem, de oplossingsruimte en de directe of indirecte impactgebieden waar het beleid effect op heeft.

‘Het gaat hierbij om welvaart die verdergaat dan financieel-economische welvaart: welvaart, welzijn én welbevinden. Brede welvaart omvat alles wat mensen van waarde vinden. Behalve om materiële welvaart gaat het ook om zaken als gezondheid, onderwijs, milieu en leefomgeving, sociale verbondenheid, persoonlijke ontplooiing en veiligheid. Het gaat daarbij om zowel objectieve data als subjectieve (ervarings-)data’.

Een voorbeeld hiervan een beleidsdocument gericht op openbaar vervoer; wordt hier ook aandacht besteed aan beleid gericht op het ontmoedigen van automobiliteit en het parkeren? Een voorbeeld waar minder breed is gekeken dan vanuit een brede welvaartperspectief zou mogen worden verwacht, was bij de beoordeling van de Nationale Groeifondsprojecten (ronde 1), pijler infrastructuur waar in de voorstellen duurzaamheid onvoldoende was uitgewerkt om op te beoordelen²⁷. Zelfs al is het hoofddoel het versterken van de economie, dan is het vanuit brede welvaart gewenst om ook naar de (neven)effecten op het natuurlijk en sociaal kapitaal te kijken en naar effecten op de dimensie elders en later.

Elders – aandacht voor verschillende schaalniveaus.

²⁵ TNO (2024) Stappenplan brede welvaart. Het toepassen van een brede welvaartperspectief in de beleidspraktijk van de Provincie Noord-Brabant, TNO-rapport: TNO 2024 R11259 2 juli 2024, Publieksversie 2025.

²⁶ TNO (2024) Stappenplan brede welvaart. Het toepassen van een brede welvaartperspectief in de beleidspraktijk van de Provincie Noord-Brabant, TNO-rapport: TNO 2024 R11259 2 juli 2024, Publieksversie 2025.

²⁷ TNO (2021) [Expertrapport ter ondersteuning van de beoordeling van voorstellen ingediend in de eerste ronde voor de pijler Infrastructuur](#), P. 2-47. TNO-notitie ter ondersteuning van de beoordeling van de Infrastructuurvoorstellen Nationaal Groeifonds, TNO-2021-NOT-100337949

‘Hierbij gaat het om aandacht voor regionale verschillen (wijken, buurten, regio’s in de provincie) en verschillen over de landsgrenzen. Een voorbeeld van effecten elders in de wereld is de derving van schaarse grondstoffen voor batterijen voor het elektrificeren van mobiliteit. Deze grondstoffen worden elders in de wereld gedolven, maar de effecten hiervan op de leefomgeving van betrokken gemeenschappen, vraagstukken rondom de afhankelijkheid van bepaalde landen en de strategische autonomie zijn voorbeelden van brede welvaartsvraagstukken.’

Later: – [aandacht voor verschillende tijdsperioden](#).

De keuzes die we nu maken hebben effect op mensen in de toekomst, soms al binnen elke maanden of jaren en soms bepaalt het de toekomst van volgende generaties.

Verdelingseffecten: – [aandacht voor verschillende groepen en hoe effecten tussen en binnen groepen zijn verdeeld](#).

‘Wie is de exacte doelgroep? Is het effect op iedereen even groot? Welke groepen ondervinden lusten en lasten? Is er sprake van afruilen (dus gaat een verbetering op één dimensie of voor één groep mogelijk ten koste van een andere dimensie of groep)? Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om Brabanders die in de provincie wonen of mensen die in Brabant werken versus mensen uit andere provincie of Brabanders die niet in de eigen provincie werken en die direct of indirect geraakt worden door de gemaakte keuzes.’

Grotendeels overgenomen uit TNO²⁸

Naast dit perspectief geven de uitwerkingen van brede welvaart voor verschillende sectoren en specifiek voor het mobiliteitsdomein een referentiekader om naar een specifiek vraagstuk, onderwerp of beleidsdocument te kijken. Belangrijke uitwerkingen zijn de [Monitor Brede Welvaart en SDG's 2025](#)²⁹, [Indicatoren voor brede welvaart in het mobiliteitsdomein](#)³⁰, Denkkader Brede welvaart IenW³¹. De studies van PBL³² en TNO³³ geven aan dat het voor brede welvaart niet genoeg is om alleen naar bereikbaarheid te kijken, ook de leefomgeving, gezondheid en veiligheid verdienen aandacht.

In de studie van TNO³⁴ is ook aandacht voor het operationaliseren van indicatoren om inzicht te geven in verdelingseffecten. Heel lang is er in de mobiliteitswereld beleid gemaakt vanuit een utilitaristisch perspectief – gericht op nutsmaximalisatie, oftewel welke keuzes leveren de meeste baten op voor onze maatschappij als geheel. Het nadeel daarvan is dat er weinig aandacht is geweest voor de effecten op verschillende doelgroepen, met bereikbaarheidsarmoede tot gevolg. Om te kunnen reflecteren op rechtvaardigheidsvraagstukken en de verdeling van lusten en lasten tussen en binnen groepen, zijn ook de uitsplitsingen van indicatoren naar doelgroepen, regio’s en tijdsperioden van belang³⁵. De genoemde raamwerken kunnen worden gebruikt om te reflecteren op de aspecten en dimensies van brede welvaart die aan bod komen, en wat er eventueel mist.

²⁸ TNO (2024) Stappenplan brede welvaart. Het toepassen van een brede welvaartspectief in de beleidspraktijk van de Provincie Noord-Brabant, TNO-rapport: TNO 2024 R11259 2 juli 2024, Publiekversie 2025.

²⁹ CBS (2025). Monitor Brede Welvaart en SDG's 2025. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

³⁰ TNO (2021). Indicatoren voor brede welvaart in het mobiliteitsdomein – een vertrekpunt voor discussie gebaseerd op een quickscan, TNO-rapport: TNO 2021 R12422

³¹ IenW (2021). Denkkader Brede Welvaart. Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

³² PBL (2021). Brede welvaart en mobiliteit. Den Haag: Planbureau voor de Leefomgeving.

³³ TNO (2021). Indicatoren voor brede welvaart in het mobiliteitsdomein – een vertrekpunt voor discussie gebaseerd op een quickscan, TNO-rapport: TNO 2021 R12422.

³⁴ TNO (2021). Indicatoren voor brede welvaart in het mobiliteitsdomein – een vertrekpunt voor discussie gebaseerd op een quickscan, TNO-rapport: TNO 2021 R12422

³⁵ TNO (2021). Indicatoren voor brede welvaart in het mobiliteitsdomein – een vertrekpunt voor discussie gebaseerd op een quickscan, TNO-rapport: TNO 2021 R12422

Samenvattend, we stellen voor dat het brede welvaartsperspectief kan worden gebruikt als uitnodiging om te reflecteren op de vragen als: hoe maken we goed beleid en richten we ons daarbij op de goede zaken?

3.3 Brede welvaart in de praktijk brengen vraagt om diepe reflectie

Brede welvaart in de praktijk brengen is niet alleen een kwestie van bekend zijn met het concept en in staat gesteld worden om het toe te passen (bijvoorbeeld aan de hand van een stappenplan of set van indicatoren). Zoals toegelicht in sectie 3.2 nodigt een brede welvaartsperspectief uit tot het stellen van vragen. Soms zijn dit vrij fundamentele vragen, bijvoorbeeld over rechtvaardigheid of waarden als vrijheid. Ook nodigt de analyse van een narratief uit om de gekozen doelen, insteek en scope te bevragen.

“Verschillende transities vragen om meer aandacht voor het anders inrichten van de samenleving en haar instituties. We weten dat er met de toenemende schaarste aan middelen en de groeiende omvang van de maatschappelijke opgaven lastige keuzes gemaakt moeten worden. Dit vraagt om een heldere integrale visie en het uitstippelen van een koers en introduceert filosofische vraagstukken: welke opgaven moeten we aanpakken en zijn het meest urgent, hoe maken we keuzes en waaruit bestaat maatschappelijke voortuitgang en voor wie?” [...] “Naast economie gaat het [brede welvaart] ook over ons mensbeeld, de samenleving, de planeet en de rol van de overheid.”, volgens Vonk Noordegraaf³⁶. Het in de praktijk brengen van brede welvaart vraagt dus ook om een mindshift over hoe we naar fundamentele vraagstukken in onze samenleving kijken.

3.4 Uitdagingen bij het opstellen en analyseren van narratieven

Het opstellen en analyseren van beleidsnarratieven kent een aantal uitdagingen. Het helpt in de analyse van een bestaan beleidsnarratief om deze uitdagingen te (her)kennen en te reflecteren of aanpassingen gewenst zijn. Voorbeelden van uitdagingen zijn:

Technische uitdagingen

Een narratief zo schrijven dat:

- het passend is bij het doel van het narratief (bijv. informeren, overtuigen, instrueren, aanzetten tot actie, inspireren etc.)
- het aansprekend is voor de doelgroep door bijvoorbeeld:
 - het aansluit bij hun behoeften, overtuigingen en waarden
 - het gebruik van voorbeelden
 - de schrijfstijl passend is bij de doelgroep en het narratief daardoor meer binnenkomt

Inhoudelijke uitdagingen

Een narratief zo schrijven dat:

³⁶ Vonk Noordegraaf, D. (2024). Brede welvaart als nieuw paradigma. TNO.
<https://vector.tno.nl/artikelen/brede-welvaart-nieuw-paradigma/>

- er een duidelijke redeneerlijn is van (abstracte) doelen naar (concrete) maatregelen (bijvoorbeeld door middel van een verandertheorie)
- dat er een balans is tussen de narratieflagen (Taalgebruik & framing; Kernovertuigingen; Diepe waarden en mensbeelden – zie sectie 2.1.4)
- een narratief beleidscoherent is (bijvoorbeeld het narratief zelf bevat geen tegenstrijdigheden of is consistent met andere beleidsnarratieven van dezelfde actor of consistent met de beleidsnarratieven van andere overheden) of spanningsvelden expliciet benoemd.
- Een narratief coherent is met de onderliggende narratieven of de of spanningsvelden expliciet benoemd (zie ook [Figuur 3.2](#))

Scope of perspectiefuitdagingen

Een narratief zo schrijven vanuit een brede welvaartsperspectief:

- Integraal genoeg maar niet te breed, het verrijken van het narratief vanuit andere inhoudelijke dimensies
- Aandacht voor hier en elders
- Aandacht voor nu en later
- Aandacht voor verschillende groepen en verdelingseffecten
- Keuzes maken of voorstellen, synergie creëren en inzicht geven in de effecten.

4 Inzichten voor doorontwikkeling analysemethode beleidsnarratieven

4.1 Doorontwikkeling

De eerste versie van de methode voor het analyseren van narratieven omvatte het benoemen van de stappen en de drie lagen zoals benoemd in Sabatier³⁷. Dit voldeed nog niet aan de behoeften ten aanzien van het toepasbaar maken voor de beleidspraktijk, bijvoorbeeld door het gebruik van vragen die aanzetten tot reflectie of praktische tips en het begrijpelijk maken (zonder jargon). Daarom is in december 2024 een vertaalslag gemaakt naar een praktisch stappenplan (zie bijlage Methode narratieven (oorspronkelijke versie)). In 2025 bleek dat het stappenplan op een aantal punten kon worden verrijkt. De belangrijkste behoeften waren een toelichting op de kern van de methode zodat duidelijk is waar de methode op kan worden toegepast. Verder bleek uit de praktijk dat de methode geschikt is voor het analyseren en doorgronden van de methode, maar niet meteen toepasbaar voor het ontwikkelen van een nieuw narratief.

Andere aanpassingen zijn:

- Toevoeging van de stappen ‘voorbereiden’ en ‘evalueren’
- Een beschrijving wat elke stap omvat
- Meer checkvragen
- Referenties naar beschikbare raamwerken en meer informatie (literatuur)
- Praktische tips en aandachtspunten

Deze doorontwikkeling is ontstaan uit inzichten uit wetenschappelijke literatuur (zie 4.2), interviews³⁸ (zie 4.3) en workshops en gesprekken waarin methode op verschillende beleidsnarratieven is de methode getoetst en praktijkervaring (zie 4.3). In de volgende paragrafen worden deze inzichten verder toegelicht.

³⁷ Sabatier, P.A. (1993) Policy change over a decade or more. In: Sabatier, P.A. and Jenkins-Smith (eds.) Policy Change and Learning: An Advocacy Coalition Approach, Boulder, CO.: Westview Press, 1993, pp 13-39.

³⁸ TNO (2025) Interviews Narratieven en brede welvaart, TNO-rapport: TNO 2025 R10370
31 maart 2025.

4.2 Inzichten uit literatuur

Uit de literatuur kwam een aantal inzichten over de elementen en structuur van een narratief naar voren.

In TNO³⁹ staat een stappenplan om brede welvaart toe te passen in de beleidscyclus. Een aantal vragen is ook relevant voor de analysemethode:

1. Wat houdt de stap in?
2. Wat moet je doen? Welke concrete stappen zet je?
3. Wat zijn brede welvaartsaandachtspunten? / Wat zijn tips voor de uitvoering van deze stap?

Bij het actualiseren van het stappenplan zullen we een uitgebreidere toelichting geven op elk onderdeel, wat het inhoudt en het geven van specifieke aandachtspunten en tips.

Bij het toepassen van de analysemethode, kwamen we erachter dat kennis van de relevante vakliteratuur van waarde is bij het analyseren omdat in veel mobiliteitsnarratieven vergelijkbare elementen (zoals bepaalde overtuigingen) staan of deze juist ontbreken.

Literatuur over brede welvaart en mobiliteit

De relevantie van de brede welvaartsliteratuur is dat deze een uitwerking geeft van wat brede welvaart omvat en aan welke aspecten kan worden gedacht als vanuit een breed welvaarts perspectief wordt gekeken (zie ook par. 3.2). Daarnaast geeft de literatuur handvatten bij de vraag in welke mate brede welvaart meegenomen dient te worden bij een specifieke opgave en daarmee gereflecteerd wordt in het narratief. Zo is het uitgangspunt van deze literatuur dat brede welvaart een perspectief is wat op alle (beleids)vraagstukken binnen en buiten mobiliteit kan worden toegepast. TNO⁴⁰ adviseert een brede blik te borgen door minimaal één indicator voor de deelaspecten bereikbaarheid, leefomgeving, veiligheid en gezondheid mee te nemen. Vonk Noordegraaf et. al. adviseren om de brede welvaartsaanpak te laten meeschalen met de omvang van de opgave⁴¹. Oftewel, bij complexere vraagstukken, mag worden verwacht dat er meer brede welvaartsaspecten en met meer diepgang worden meegenomen en uitgewerkt. Desalniettemin blijft het een subjectieve beoordeling of brede welvaart afdoende is meegenomen (zie inzichten uit workshops, sectie 4.4).

De volgende bronnen zijn opgenomen in het stappenplan (zie par. 2.2)

- Mogelijke referentiekaders voor het reflecteren op het brede welvaarts perspectief: [Monitor Brede Welvaart en SDG's 2025](#)⁴², [Indicatoren voor brede welvaart in het mobiliteitsdomein](#)⁴³, en het Denkkader Brede Welvaart IenW⁴⁴
- Referentiekader voor de werking van het mobiliteitssysteem: [Verkeer en vervoer in hoofdlijnen](#)
- Voorbeelden: [overzicht van biases](#), overzicht van overtuigingen over transportbeleid in het boek '[Shifting Gears: Toward a New Way of Thinking about Transportation](#)' (zoals over vrijheid, snelheid en controle).

³⁹ TNO (2024). Stappenplan brede welvaart. Het toepassen van een brede welvaartspectief in de beleidspraktijk van de Provincie Noord-Brabant, TNO-rapport: TNO 2024 R11259.

⁴⁰ TNO (2021). Indicatoren voor brede welvaart in het mobiliteitsdomein – een vertrekpunt voor discussie gebaseerd op een quickscan, TNO-rapport: TNO 2021 R12422.

⁴¹ Vonk Noordegraaf, D., Schipper-Rodenburg, C. Van Kempen, S. en Premchand, Y. (2025) Brede Welvaart in Ruimtelijke Besluitvorming. Welke benadering is passend bij de opgave? [Het zichtbare Europa](#) Paper voor de Plandag 2025.

⁴² CBS (2025). Monitor Brede Welvaart en SDGs 2025. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

⁴³ TNO (2021). Indicatoren voor brede welvaart in het mobiliteitsdomein – een vertrekpunt voor discussie gebaseerd op een quickscan, TNO-rapport: TNO 2021 R12422.

⁴⁴ IenW (2021). Denkkader Brede Welvaart. Den Haag: Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.

- Referentiekader voor waarden: [Wegingskader goed openbaar bestuur](#), [Gedragscode openbaar bestuur](#) en bijlage Welzijnsdimensies voor een overzicht van diepe drijfveren gerelateerd aan welzijn.
- Voorbeelden van ethische discussies over mobiliteit: [Transport en Intergenerationele Rechtvaardigheid](#), het boek [Transport and Ethics](#) en [Mobiliteit en ethiek](#)

4.3 Inzichten uit interviews

Deze paragraaf is overgenomen uit TNO⁴⁵. “Een aantal inzichten uit de interviews zijn relevant voor het aanscherpen van de methode voor het in beeld brengen en analyseren van mobiliteitsnarratieven:

- Bij de uitleg over waarom verhalen zo belangrijk zijn kunnen we toevoegen:
 - Verhalen helpen om complexe informatie te begrijpen en te onthouden (de *story bias*)
 - Door in verhalen mensen en gedeelde waarden en persoonlijke ervaringen centraal te zetten worden onderwerpen herkenbaarder en kan er (meer) verbinding ontstaan.
 - Door in verhalen oplossingen te presenteren, dragen verhalen bij aan het besef dat iets kan veranderen en ontstaat handelingsperspectief.
- Het ontwikkelen van narratieven en het verzoenen van tegenstrijdige perspectieven vergt creativiteit. Naast het betrekken van creatieve mensen, kunnen LLM's (Large Language Models zoals ChatGPT)⁴⁶ hierbij behulpzaam zijn, om:
 - veel verschillende opties van zinssneden, concepten en metaforen (bulk) te genereren,
 - te gebruiken als ‘sparringpartner’ in het ontwikkelen van een narratief en
 - als ‘professioneel editor’ te dienen voor het verbeteren van de vorm van het narratief.”

4.4 Inzichten workshops en gesprekken

Uit de workshops en gesprekken die gevoerd zijn in 2024 en 2025 kwam een aantal inzichten naar voren over de behoeften ten aanzien van een methode voor het analyseren van beleidsnarratieven:

- Er is veel enthousiasme om met beleidsnarratieven aan de slag te gaan. Het onderwerp heeft wel toelichting (zie volgend punt). Er is weinig bekendheid met de wetenschappelijke kennis over beleidsnarratieven en hoe dit in de praktijk van waarde kan zijn.
- De relatie tussen onderzoek naar brede welvaart en beleidsnarratieven is niet evident. Om interesse te wekken voor de methode helpt het om een toelichting te geven op de achtergrond (waarom is het ontwikkeld) en het specifieke toepassingsdomein (voor wie is de methode en wat kun je er wel en niet mee). Dit is opgenomen in hoofdstuk 2 en 3.
- Voor zowel het toepassen van brede welvaart als het (verder) ontwikkelen van een beleidsnarratief geldt dat het helpt als de basis van de beleidsontwikkeling op orde is. Hiermee bedoelen we dat het van belang is om elke stap van de beleidscyclus aandacht te geven zodat de basis op orde is. Instrumenten zoals het beleidskompas geven een overzicht van welke activiteiten elke stap omvat. In de praktijk zien we vaak dat deze basis niet altijd op orde is. Met de basis op orde bedoelen we bij beleidsnarratieven bijvoorbeeld dat elk narratief de doelgroep expliciteert, een heldere structuur volgt en

⁴⁵ TNO (2025) Interviews Narratieven en brede welvaart, TNO-rapport: TNO 2025 R10370.

⁴⁶ NB: Het gebruik van AI en LLM is niet in alle organisaties toegestaan.

een logische redeneerlijn bevat van probleem naar interventie (bijvoorbeeld aan de hand van een verandertheorie).

- Bij het ontwikkelen van beleid kun je verschillende spanningsvelden tegenkomen waar je mee om dient te gaan. De wijze waarop je dit doet, wordt vervolgens gereflecteerd in het narratief. Het helpt om je bewust te zijn van spanningsvelden die je tegen kunt komen zodat je deze sneller en eenvoudiger herkent in narratieven en zelf kunt reflecteren hoe je tegen deze spanningsvelden en de gekozen insteek aankijkt. Deze reflectie speelt een belangrijke rol in het evalueren van wat je van een narratief vindt en of je aanleiding ziet voor aanpassingen. Hieronder volgen een aantal voorbeelden van spanningsvelden:

Brede welvaartsspanningsvelden

- Domein/ onderwerp focus vs brede, integrale blik
- Hier vs elders: focus op een specifiek gebied (buurt, wijk, gemeente, regio, Nederland) vs op elders (rest van de wereld)
- Korte vs lange termijn
- Specifieke groep vs alle mensen; effecten binnen groepen vs effecten tussen groepen

Beleidsspanningsvelden:

- Politieke vs ambtelijke macht
- Vanuit historie doorontwikkelen vs vanuit gewenste toekomst terug redeneren
- Werken binnen het bestaande systeem vs systeemtransformatie
- Actie vs reflectie

- Er is grote behoefte aan praktisch toepasbare tips.

5 Conclusie en vervolgstappen

Vaak zijn mensen zich er niet van bewust hoe ze naar zaken kijken, erover denken of hun handelen wordt beïnvloed door de scoping van een (huidig) perspectief of paradigma. Beleidsnarratieven beïnvloeden en versterken de reikwijdte van maatschappelijke problemen en oplossingen. Wanneer (op feiten gebaseerde) informatie wordt gepresenteerd die niet past in iemands huidige paradigma en het dominante narratief, blijft de deur vaak gesloten. Onze verwachting is dat narratieven – en de gesprekken over de overtuigingen en waarden – de sleutel zijn om deze gesloten deur te ontsluiten, omdat ze:

- een middel zijn om verbinding en vertrouwen te creëren;
- een middel zijn om mensen zich open te laten stellen voor meer fundamentele en diepere gesprekken die verder gaan dan oplossingen, standpunten en emoties, in de richting van (diepe) overtuigingen en waarden;
- een middel zijn om perspectieven te combineren en te verweven, waardoor beleidsnarratieven meerstemmig worden.

We zien de volgende vervolgstappen:

- Het toepassen van de analysemethode op meer beleidsdocumenten en visies om deze documenten en visies door te ontwikkelen en op basis hiervan de methode verder verbeteren.
- Het ontwikkelen van strategieën om nieuwe elementen toe te voegen of in te vlechten in bestaande narratieven.
- Het verkennen van een methode voor het ontwikkelen van nieuwe narratieven.
- Het vertalen van nieuwe brede welvaartsinzichten naar concrete methoden of referentiekaders (bijvoorbeeld over het stimuleren van verbeelding of het inzichtelijk maken van de effecten op verschillende kapitalen).
- Het ontwikkelen van bouwblokken voor een op brede welvaart gestoelde mobiliteitsnarratieven.

Bijlage 1 Methode narratieven (oorspronkelijke versie)

In deze bijlage staat het stappenplan voor het analyseren of ontwikkelen van een beleidsnarratief (versie december 2024). De eerste beschrijving van de analysemethode staat in Vonk Noordegraaf, Larco en Wilmink (2024). Dit is verder doorontwikkeld tot een stappenplan in december 2024 (TNO, 2024a). In januari 2025 is besloten om het stappenplan verder te ontwikkelen, waarvan het resultaat in hoofdstuk 2 is opgenomen.

Tabel B.1 Stappenplan voor analyse of ontwikkeling van een beleidsnarratief

Stappen	Checkvragen
Stap 1: Referentiekader Maak een overzicht van de mogelijke referentiekaders en selecteer een referentiekader waartegen het narratief vergeleken kan worden om te toetsen of er elementen missen of overbelicht zijn.	Welk raamwerk of kader geeft een compleet overzicht van maatschappelijke impacts? Welke elementen bevat het (impactgebieden, waarden, etc.)?
Stap 2: Coderen Identificeer belangrijke signaalwoorden en zinssneden, elementen uit het verhaal en hoe het verhaal is gestructureerd.	Welke waarden, kernovertuigingen en opvallend taalgebruik/ framing bevat het narratief? Zijn er onderdelen van het narratief die veel, weinig of niet genoemd worden als het wordt vergeleken met de elementen uit het referentiekader?
Stap 3: Structureren Structureer de elementen uit de vorige stap naar de volgende drie lagen: - Waarden en mensbeeld; - Kernovertuigingen van het mobiliteitsbeleid; - Taal en framing.	Bij welk niveau van het narratief passen de geselecteerde woorden of zinssneden het meest?
Stap 4: Interpreten Begrijpen van de tekst door tussen de lijnen te lezen en de onderliggende betekenis van de eerder geïdentificeerde elementen te interpreteren.	- Welke onderwerpen en thema's worden er repeterend gebruikt en waar wijst dit op? - Welke achterliggende betekenis wordt er meegegeven in het narratief? - Zijn er bepaalde biases en denkbeelden te herkennen?

Stap 5: Reflecteren Identificeer de hoofdcomponenten van het narratief en duidt de belangrijkste inzichten van de analyse.	• Wat wordt er benadrukt in het narratief, als je kijkt naar de herhaaldelijk gebruikte onderwerpen en thema's? • Wat is de reflectie op de inzichten? Is er aanleiding tot aanpassingen?
Stap 6: Kiezen van een strategie om het narratief te ontwikkelen of aan te passen Maak een keuze voor de manier waarop je een narratief wilt ontwikkelen of aanpassen: • Leg de focus op de incoherentie van het huidige narratief. • Pas het huidige narratief aan door componenten te veranderen, en componenten toe te voegen.	• Bij ontwikkelen narratief: Wat zijn de belangrijkste elementen, zodat het juiste narratief verteld wordt? • Bij aanpassen narratief: Waar moet je rekening mee houden zodat het aangepaste narratief niet conflicteert met het huidige narratief?

Bijlage 2 Aanpak

De aanpak om te komen tot de methode voor het analyseren van beleidsnarratieven is een ‘mixed-method’ aanpak. De methode is gebaseerd op wetenschappelijk literatuur aangevuld met inzichten uit drie interviews (zie TNO, 2025⁴⁷), diverse bijeenkomsten en workshops en de opgedane inzichten van de auteurs. In bijlage ‘Methode narratieven (oorspronkelijke versie)’ is de analysemethode opgenomen zoals ontwikkeld in december 2024. Het eindresultaat van het onderzoek uitgevoerd in het eerste en tweede kwartaal van 2025 is opgenomen in hoofdstuk 2 synthese. In deze bijlage geven we een beknopte samenvatting van de aanpak.

Behoeften ten aanzien van de methode

De aanpak is bepaald door een aantal behoeften ten aanzien van de methode:

- Zo snel mogelijk een vertaalslag maken van wetenschappelijke inzichten naar praktische bruikbaarheid
- Begrijpelijk voor mensen zonder verdere kennis van (beleids)narratieven, bij voorkeur zonder het gebruik van jargon
- Gestructureerd en overzichtelijk door het opdelen van de methode in logische stappen
- Zo direct mogelijke toepasbaar in de beleidspraktijk, bijvoorbeeld door het gebruik van vragen die aanzetten tot reflectie of praktische tips
- Herkenbaar voor mensen die werken aan mobiliteitsonderwerpen en / of brede welvaart.

Exploratieve onderzoeksaanpak

De overkoepelende aanpak is gebaseerd op een exploratieve case study aanpak (Flyvbjerg, 2006⁴⁸). In de aanpak was sprake van triangulatie - het combineren van verschillende onderzoeks- of analysemethoden. De methode is tot stand gekomen door dit afwisselend vanuit verschillende invalshoeken te benaderen: wetenschappelijke literatuur, expert judgement, workshops met mensen uit de beleidspraktijk werkzaam in verschillende deelwerkvelden van mobiliteit en / of brede welvaart, case studies, discussies en sparren (met name over de praktijktoepassing) en syntheses van transdisciplinaire kennis. Het resultaat is dus de uitkomst van veel exploraties door middel van discussies, overleggen en toetsen. Dit rapport is daarmee een vastlegging van een zoektocht naar de relevante stappen om beleidsnarratieven te analyseren en de relevante vragen die helpen om te reflecteren op deze narratieven.

Er is geen gestructureerde uitwerking met uitgebreide onderbouwing van elke stap of deelvraag in de methode op basis van literatuur gedaan vanwege beperkingen van het onderzoeksbudget. Het resultaat (de methode in hoofdstuk 2) is daarmee een synthese van de inzichten (zie hoofdstuk 4) gebaseerd op transdisciplinaire kennis. Dit onderzoek is in ontwikkeling en heeft een sterk exploratief karakter. Mocht de lezer onjuistheden of omissies ontdekken, of ideeën hebben voor verdere aanvulling, verdieping of uitwerking dan zijn de auteurs de lezer(s) zeer erkentelijk als we hiervan op de hoogte worden gesteld.

⁴⁷ TNO (2025) Interviews Narratieven en brede welvaart, Auteurs: Vonk Noordegraaf, D. en Wilmlink, I. TNO in samenwerking met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, TNO rapport TNO 2025 R10370.

⁴⁸ Flyvbjerg, B. (2006). Five Misunderstandings About Case-Study Research. *Qualitative Inquiry* Volume 12 Number 2, April 2006 219-245, Sage Publications, 10.1177/1077800405284363.

Hieronder gaan we in op de volgende onderdelen van de onderzoeksaanpak:

- Kennis en methoden uit het werkveld van monitoring en evaluatie
- Literatuur over narratieven, beleidsanalyse, reflectie op mobiliteit en brede welvaart
- Workshops, discussies en case studies

Bijlage 3

Welzijnsdimensies

Tabel A.1. beschrijft 12 dimensies van welzijn, die te relateren zijn aan diepe drijfveren van mensen ([TNO, 2022](#)).

Tabel A.1 Dimensies van welzijn (diepe drijfveren die van belang zijn voor het welzijn van mensen)

	Dimensie	Definitie	Voorbeeld of duiding
1	Levensstandaard	De mogelijkheid om voldoende middelen, goederen en diensten te gebruiken die van voldoende kwaliteit zijn, zodat het tegemoetkomt aan de behoeften van jezelf en je naasten.	Gebruikmaken van mobiliteitsmiddelen (bijv. fiets of auto).
2	Leefomgeving	De mogelijkheid om te genieten van natuur & bebouwde omgeving met schone lucht, water, en goede bodemkwaliteit, en een diversiteit aan planten, dieren, landschappen en normale weersomstandigheden.	De aanwezigheid van voldoende schone lucht, stilte en schaduw in je leefomgeving.
3	Fysieke gezondheid	De mogelijkheid om fysieke activiteiten te ondernemen, energiek en in goede gezondheid te zijn gedurende een normale levensduur.	Niet beperkt worden in het leven dat je wilt leven door fysieke gezondheidsproblemen.
4	Mentale gezondheid	Het vermogen om positieve gevoelens, gedachten en emoties te vormen, te reguleren, te uiten en je gedrag te kunnen aanpassen aan de context en ter ondersteuning van de activiteiten die je wilt uitvoeren.	Niet beperkt worden in het leven dat je wilt leven door psychische problemen.
5	Sociale verbondenheid	De mogelijkheid om op een positieve manier met mensen te interacteren, waarbij warme en vriendelijke relaties worden gecreëerd die een gevoel van saamhorigheid geven.	Emotionele steun ervaren van je sociale netwerk (bijvoorbeeld van je familie).
6	Competenties	De mogelijkheid om je te ontwikkelen en je competenties te gebruiken om invloed uit te oefenen op je eigen leven, activiteiten en omgeving.	Een opleiding volgen om een nieuwe carrièrestap te maken.
7	Participatie (o.a. de samenleving en werk)	De mogelijkheid om werk of andere productieve activiteiten uit te oefenen die worden gewaardeerd door jezelf en door anderen.	Als vrijwilliger bijdragen aan een vereniging.
8	Veiligheid	De mogelijkheid om te leven in een omgeving waarin je weerbaar bent in onveilige situaties en hier tegen beschermd wordt, en waarin je jezelf veilig voelt.	Wonen op een plek met voldoende brandveiligheid.
9	Vrije tijd	De mogelijkheid om deel nemen aan vrijetijdsactiviteiten om te ontspannen, spelen, sporten, dansen of vermaakt te worden.	Een sport beoefenen.
10	Creëren	De mogelijkheid om nieuwe en waardevolle objecten, muziek, expressie en andersoortige ervaringen te creëren.	Schilderen.
11	Identiteit	De mogelijkheid om te kunnen zijn wie je wilt zijn en om je eigen identiteit te kunnen ontdekken, ontwikkelen, accepteren, integreren en uiten.	Leven naar een bepaalde levensovertuiging.
12	Autonomie	De mogelijkheid om te kunnen doen in het leven wat je intrinsiek waardeert en om je uit te kunnen spreken over wat je waardeert.	Ruimte krijgen op het werk om projecten te doen die je persoonlijk waardevol vindt.

Mobility & Built Environment

Anna van Buerenplein 1
2595 DA Den Haag
www.tno.nl